

УДК 811.11

DOI: 10.36550/2415-7988-2025-1-218-221-225

РОМАШИНА Зоряна –

викладач кафедри лінгвопедагогічного

забезпечення професійної діяльності

Воєнної академії імені Євгенія Березняка

ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-7563-968X>

e-mail: romashynazoriana@gmail.com

ВИКОРИСТАННЯ НАУКОВО-МЕТОДИЧНИХ СПОСОБІВ ТА ПРИЙОМІВ ЗАПАМ'ЯТОВУВАННЯ ЛЕКСИКИ ПРИ ВИВЧЕННІ ІНОЗЕМНИХ МОВ

Стаття розглядає питання способів ефективного вивчення лексики та розширення словникового запасу при вивченні іноземних мов. Запропоновані методи включають методи сторітелінгу, занурення, чанкінг, систематичні повторення, інтервальне навчання, метод Лейтнера, мнемотехніку та тематичне вивчення лексики. Розглядаються техніки використання ментальних карт для візуалізації, групування та асоціювання лексики з концепціями та зображеннями. У статті обґрунтовано основні функції використання відповідних методів та їх ефективності для вдосконалення лексичних навичок. Висвітлюється важливість розуміння роботи мозку та процесу запам'ятовування, а також пропонуються методи подолання труднощів у вивченні слів для збереження їх у пам'яті. Автор відмічає, що існують різні види пам'яті – довільна та мимовільна, а відтак звертає увагу на важливість використання технік запам'ятовування, які допоможуть ефективно задіяти обидва види пам'яті і сприятимуть кращому вивченню та засвоєнню вокабуляру. Особливий акцент робиться на важливості використання комбінаторних способів запам'ятовування лексики у процесі навчання. Автор описує різні методи і демонструє їх застосування на власних авторських прикладах.

У статті розкриваються ефективні форми роботи зі студентами щодо формування лексичної компетенції. Зокрема, основна увага приділяється пошуку труднощів, які виникають при вивченні іноземного вокабуляру, та конкретним методикам запам'ятовування, а також інноваційним ідеям для покращення вивчення та викладання лексики. У статті наголошується на важливості врахування як репродуктивного, так і рецептивного аспектів вивчення. Також, на думку автора, саме новітні освітні технології, які використовуються для формування комунікативної компетенції при вивченні іноземних мов, є найбільш продуктивними для ефективного навчання та забезпечення особистісно-орієнтованого підходу до освітнього процесу. Автор приходить до висновку, що підвищення ефективності запам'ятовування лексики безпосередньо залежить саме від вибору правильно підходу та використання доцільних, а також різноманітних методів навчання.

Ключові слова: вивчення лексики, стратегії навчання, запам'ятовування, асоціації, мнемотехніка, ментальні карти, інтервальне навчання, тематичне вивчення, візуальні образи, академічне середовище, ефективне навчання.

ROMASHYNA Zoriana –

Teacher of the Linguistic and Pedagogical Support Department of

Yevheniy Berenziak Military Academy

ORCID: <https://orcid.org/0009-0005-7563-968X>

e-mail: romashynazoriana@gmail.com

USAGE OF SCIENTIFIC AND METHODOLOGICAL WAYS AND TECHNIQUES OF MEMORIZING VOCABULARY WHEN LEARNING FOREIGN LANGUAGES

The article reviews the issue of effective learning ways and expansion of vocabulary as part of learning foreign languages. Among the suggested methods there are storytelling, immersion, chunking, systematic repetition, interval learning, Leitner method, as well as mnemonics and thematic vocabulary learning. The article reviews the technique of mind mapping which helps to visualize, group and associate vocabulary with concepts and pictures. The article describes the main functions of using certain methods and their effectiveness regarding improvement of lexical skills. It covers the importance of understanding how our brain functions and memorizes, and also suggests ways how to overcome difficulties with learning vocabulary and storing it in our memory. The author point out that there are two different kinds of memory: arbitrary and involuntary. Thus it is important to use those memorizing techniques which will help to effectively use both kinds of our memory and will foster better learning and grasping of vocabulary. There is special emphasis on the importance of using combinatory ways of memorizing vocabulary while studying. The author describes various methods and demonstrates their usage on examples created by the author herself.

The article describes effective ways of teaching students and forming their lexical competence. In particular, it focuses on the difficulties that arise when learning new foreign words, as well as particular memorizing methods and innovative ideas on how to improve studying and teaching vocabulary becomes the center of attention. The article highlights the importance of considering both reproductive and receptive aspects of learning. The author also believes that only the latest educational technologies used to form communicative competence while learning foreign languages appear to be the most productive for effective learning and ensuring learner-centered educational process. The author comes to a conclusion that improvement of vocabulary memorizing and its effectiveness directly depends on choosing the right approach to learning, as well as using appropriate and also various methods of learning.

Key words: vocabulary learning, learning strategies, memorization, associations, mnemonics, mind maps, interval learning, thematic learning, visual images, academic environment, effective learning.

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Вокабулярний запас є базовою та невід'ємною складовою, без якої унеможливується спілкування іноземною мовою. Зазвичай це одна з найважчих складових навчального процесу, адже нововивчені слова та вирази мають властивість швидко забуватися. Відтак, питання дослідження сучасних способів запам'ятовування

нової лексики, їх ефективності, доцільності та практичного застосування в навчальному процесі гостро постає перед педагогами сьогодення.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Проблема формування лексичної компетенції іноземної мови досліджувалась у працях таких вітчизняних і зарубіжних учених як І. Берман, Л. Буданова, В. Бухбіндер, Г. Гич, О. Долма-

товська, Ю. Жлуктенко, С. Журкіна, І. Коляда, В. Коростильов, О. Петрашук, С. Смолина, R. Carter, R. Ellis, R. Gairns, D. Gardner, M. Lewis, Y. Mamdouh, V. Poyraz, Y. Saifelnasr, L. Taylor та ін.

Проводячи аналіз досліджень, можна визначити, які саме зі способів запам'ятовування є найефективнішими інструментами для запам'ятовування слів. Серед розмаїття технік існують ефективні методи, які допоможуть запам'ятати велику кількість слів назавжди та збільшити словниковий запас у найкоротший час. Деякі класичні систематичні дослідження пам'яті та забування були проведені ще наприкінці дев'ятнадцятого століття Германом Еббінгаузом.

Незважаючи на успіхи у вирішенні проблеми запам'ятовування іншомовної лексики, практика викладання показує, що якість оволодіння учнями/студентами лексичним матеріалом потребує підвищення.

Метою статті є наукове обґрунтування доцільності та ефективності використання новітніх способів запам'ятовування та засвоєння лексики при вивченні іноземних мов.

Виклад основного матеріалу дослідження. Словниковий запас становить фундамент для спілкування, адже запам'ятовування лексики є запорукою взаєморозуміння. Відтак, саме на цьому аспекті роблять акцент усі, хто вивчають іноземні мови. Існує безліч способів розширення лексичного запасу, проте важливо знайти найефективніші методи, які допоможуть запам'ятати слова якнайшвидше та, головне, не забути їх.

Запам'ятовування поділяють на довільне та мимовільне. Перше здійснюється наявністю вольового зусилля, завдання та мотиву. По суті, це вивчення цілеспрямованого характеру, тому тут можна застосовувати різноманітні способи та прийоми, які ми розглянемо нижче. Друге відбувається мимоволі, тобто без навмисної мети запам'ятати. Саме мимовільне запам'ятовування є найбільш ефективним і здійснюється під впливом здебільшого яскравих емоцій. Усе цікаве і різнобарвне легше сприймається і довше затримується на рівні свідомості і навіть підсвідомості. Саме тому для успішного вивчення іноземного вокабуляру слід використовувати комплексні методи, які будуть сприяти не лише довільному, але й мимовільному запам'ятовуванню і відтак будуть більш ефективними на стадії вивчення та матимуть довгостроковий ефект. Зупинимось детальніше на деяких з них.

Метод сторітелінгу

Просто намагатися запам'ятати список слів може перетворитися на справжні тортури. Але якщо спробувати помістити ті ж слова у вигадану інтригуючу розповідь, шанси на легке запам'ятовування відразу зростають. Історію може створити як викладач, так і дати завдання учням або студентам скласти власні історії самостійно, чи навіть оголосити конкурс на найкреативніше оповідання. Важливо, щоб у кожній історії був головний персонаж, взаємопов'язані дії (тобто сюжет) та існувала певна інтрига. Саме історії такого характеру (а не набір окремих мало-

пов'язаних вигаданих речень) будуть найефективнішими для успішного запам'ятовування матеріалу, що вивчається. Наш мозок любить активно працювати, саме тому ми найкраще запам'ятовуємо інформацію, яку самі ж і придумали. [1]

Оповідання також можна створювати у ході так званої гри «Кубики історій».

Ця гра полягає у тому, що кожен з присутніх виступає її автором і створюється одна колективна історія. Кожен учасник кидає кубик з малюнком або витягує, наприклад, картку зі списком слів чи реченням, яке треба доповнити (правила гри можуть варіюватися і легко модифікуватися викладачем). Суть у тому, що кожен наступний учасник повинен доповнити попередню історію, створюючи логічне продовження розповіді. Тут також важливо органічно використовувати інформацію, яка надається для вивчення, відповідно до контексту та не втрачаючи сюжетну лінію.

Метод ментальних карт Бьюзена

Відомий психолог Тоні Бьюзен намагався зрозуміти і вивчав, як провідним вченим світу вдавалося використовувати можливості мозку на всі сто відсотків. В результаті своїх досліджень він винайшов унікальний метод запам'ятовування, який назвав інтелект-картою (ментальною картою). Ця технологія полягає у розміщенні об'єкту уваги в самому центрі, від якого йде розгалуження гілок, що представляють основні теми, які асоціюються з центральним словом-образом. На кожній лінії повинно бути одне ключове слово, а самі лінії гілок обов'язково повинні бути плавними і нагадувати справжнє розгалуження гілок (згідно з автором даного методу). Для кращого сприйняття Бьюзен радить навіть використовувати різні кольори при малюванні гілок, а також використовувати символи і малюнки [2].

Розглянемо приклад такої ментальної карти нижче (рис. 1).

Метод локусів (або «Палац пам'яті»)

Суть даного методу полягає у тому, щоб прив'язувати інформацію до добре відомої локації. Наш мозок вміє створювати асоціації між образами, що допомагає розгорнути потенціал нашої пам'яті. Створивши уявний маршрут по, наприклад, власному будинку, можна створити уявні ментальні зупинки («локуси») на предметах у домі і створити асоціацію між ними та певними словами або виразами, які ми прагнемо запам'ятати. Тепер кожного разу, коли ми уявлятимемо такий маршрут в своїй голові, зможемо пригадати не лише самі речі та зупинки, але й лексику, з якою створили асоціації.

Метод Чанкінг

Ми сприймаємо великий об'єм інформації як щось надзвичайно складне або й навіть неможливе для сприйняття та запам'ятовування. Але варто розділити текст на частини, список лексики на групи, як ми легко позбуваємося такого інформаційного перевантаження. Комбінувати слова та вирази можна за різними принципами (в алфавітному порядку, тематично, за наголосом чи схожістю вимови, однокореневі слова, синоніми та антоніми тощо) [3].

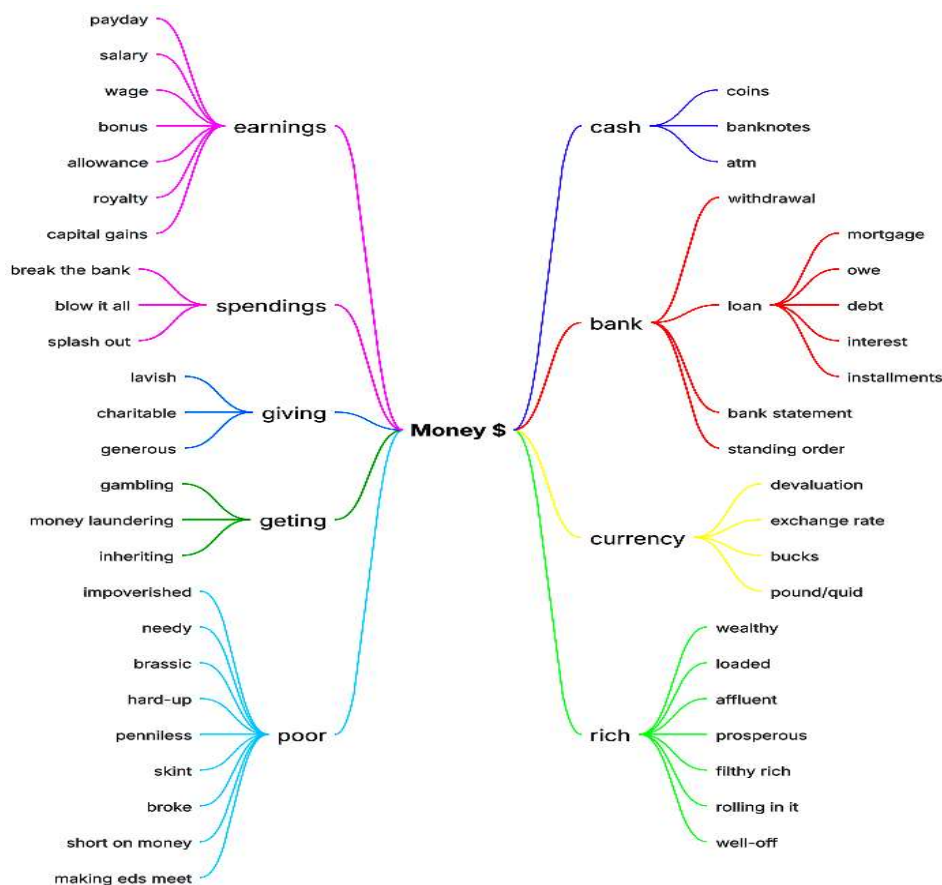

Рис. 1. Ментальна карта з вивчення фінансової лексики на тему «Гроші»*

*Розробка автора.

Метод інтервальних повторень

Назва даного методу говорить сама за себе і суть його полягає у тому, щоб систематично повторювати певну інформацію відповідно до конкретно визначених та постійно зростаючих проміжків часу (інтервалів). Існує досить конкретна формула – $Y=2X+1$, у якій Y позначає день, коли інформація починає забуватися, а X – день останнього повторення. Ми починаємо забувати матеріал десь за 20 хвилин після того, як ми його прочитали. Цей феномен має назву крива забування Германа Еббінгауза. Схематичне зображення кривої цього німецького психолога наведене нижче.

Крива забування Еббінгауза

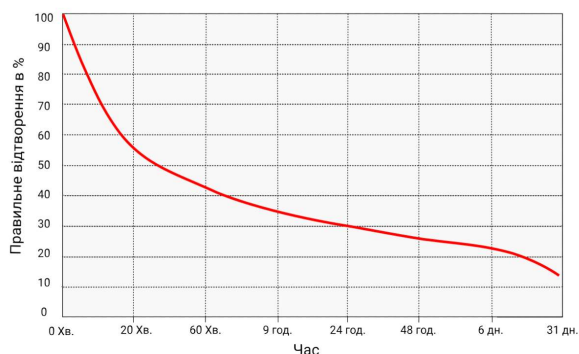

Рис. 2. Крива забування Еббінгауза

Відтак, аби запам'ятати щось, необхідно це повторити:

- відразу після того, як вивчили;
- через 20-30 хв;
- наступного дня;
- через 2-3 тижні;
- через 2-3 місяці.

Найуспішнішим виявилось саме багаторазове та систематичне повторення. До того ж важливо не лише механічно проглядати матеріал, що вивчається, певну кількість разів і з певними інтервалами, але і розумно організувати вивчення і намагатися зрозуміти те, що намагаємось запам'ятати [4].

Методика інтервальних повторень часто використовується з картками. Проте в сучасних умовах навчання з широким використанням інформаційних технологій картки легко замінити на мобільні додатки, онлайн-ігри тощо.

Виконання лексичних вправ, що сприяють засвоєнню матеріалу є важливим етапом у вивченні і запам'ятовуванні лексики. Сучасні ресурси представлені численними мобільними та комп'ютерними застосунками, такими як Duolingo, Quizlet, Linguleo, Simpler, Resulter, EWA, Поліглот тощо. До того ж вивчення лексики за допомогою таких додатків робить запам'ятовування цікавішим, і відтак набагато ефективнішим.

Метод Лейтнера

Даний спосіб можна пов'язати з попереднім, адже він теж базується на використанні карток.

Проте метод Лейтнера має чітку структуру і базується на наступному принципі: необхідно взяти п'ять будь-яких коробок (або контейнерів) та підготувати картки з матеріалом, необхідним для вивчення. Суть полягає в поступовому переміщенні карток по мірі вивчення матеріалу. Спочатку кладемо усі картки в першу коробку. Пізніше беремо картки по черзі і перевіряємо себе – якщо ми знаємо матеріал, тоді кладемо його до наступної коробки, проте якщо ні – картка лишається в попередній. Таким чином ми ставимо за мету перемістити усі картки до останньої коробки, фокусуючи увагу саме на тому матеріалі, який гірше запам'ятовується [4].

Такий спосіб вивчення є надзвичайно ефективним та інтерактивним, а також допомагає перемістити матеріал, який ми вивчаємо, з короткострокової пам'яті в довготривалу. Доцільним є використання комбінаторного підходу, коли метод Лейтнера поєднується з вищенаведеним методом інтервальних повторень, використовуючи конкретний системний підхід з чітко визначеними часовими проміжками.

Загалом при вивченні іноземних мов усі можуть по-різному реагувати на різні підходи до вивчення матеріалу, тому необхідно використовувати комбінаторні методи, щоб задовольнити різні стилі навчання. Крім цього, регулярне оцінювання вивченого та отримання зворотного зв'язку можуть допомогти слідувати за прогресом та визначити, які саме способи навчання виявилися більш ефективними.

Мнемотехніка є ще одним дієвим інструментом для запам'ятовування слів. Даний метод ґрунтується на створенні асоціативних рядів. Чим яскравіша та цікавіша асоціація, тим ефективнішим буде процес запам'ятовування.

Перейдемо до практичного аспекту і розглянемо деякі приклади створення асоціацій як спосіб використання мнемонічного прийому. Для прикладу візьмемо бізнес-лексику для корпоративного спілкування.

1. «Dead lock» (глухий кут). Уявимо «мертвий замок», який не відчиняє не двері і не дає пройти далі.

2. «Evergreen» (актуальний в будь-який час). Уявимо хвойні вічно зелені дерева, які актуальні навіть під час новорічних свят.

3. «Revenue» (прибуток). Уявимо, що хтось «реве», «ну» чого ж реве, якщо отримав прибуток.

4. «Elaborate» (розповісти докладніше). «Елла Боратівна» детально розповідала про...

5. «Chairman» (голова). Уявимо людину, що сидить на стільці в голові стола та проводить зустріч.

6. «Penalty» (штраф). Проведемо аналогію з футболом, де забивають штрафний, або пенальті.

7. «Vendor» (постачальник). «Вен»іамін до дверей (англійською door) приносив товари.

8. «Agenda» (порядок денний). Використаємо фразу «адже» і «да»лі будемо це обговорювати.

Цікавий факт, що чим абсурднішими та смішнішими будуть вигадані нами приклади та асоціації, тим більша вірогідність їх легкого запам'ятовування.

Виокремимо ще кілька прикладів застосування даної техніки:

- акроніми (комбінація букв, в якій прихована інформація, що потрібно запам'ятати);
- акровірші (вигадуємо вірш, в якому перші літери кожного з рядків формують певне слово);
- рифмізація (вигадуємо рими для кращого запам'ятовування лексики);
- ключові слова (які допомагають пригадати вразу або текст) тощо.

Отож, ми зрозуміли, що найлегше мозком сприймається яскрава інформація, що викликає інтерес та навіть захопленість. Саме тому кожному слід обирати саме ті методи вивчення лексики, які будуть цікавими та ефективними для конкретної особистості.

Для ефективного засвоєння вивченого також важливо розуміти, як правильно використовувати лексику у контексті, адже без цього спілкування буде просто неможливим. Також надзвичайно важливо навчитися не лише відтворювати та правильно вживати лексику, але й розпізнавати її у контексті та мовленні інших. Саме тому слова повинні засвоюватися подвійно: як в інтересах говоріння (репродуктивний аспект), так і в інтересах читання та слухання (рецептивний аспект) [5].

Відтак, в останні роки комунікативна методика вивчення лексики стала першочерговою, замінюючи поширену раніше граматику-перекладну методику. В рамках комунікативної методики виділяють такі ситуативні прийоми, як дебати, рольові ігри, діалоги, дискусії тощо. І як зазначалося вище, мозок набагато краще сприймає все цікаве, яскраве та незвичайне. Саме тому має сенс влаштовувати вищенаведені інтерактивні методи у незвичному або новому місці. Важливо змінювати інтонації, тон та гучність голосу, розмовляти максимально емоційно, рухатися та жестикулювати [6].

Метод занурення

Ідеальними умовами для будь-якої іноземної мови звісно ж є перебування в середовищі, де всі спілкуються виключно цією мовою. Чудово, коли є можливість поїхати до іншої країни, де можна збагачувати лексичний запас, практично застосовувати вивчене, тренувати рецептивний аспект з розуміння сказаного та прочитаного.

Проте в сучасному світі завдяки новітнім технологіям можна максимально наблизитися до цих умов. Існує безліч онлайн-ресурсів, де можна прослуховувати аудіозаписи, промови, новини, переглядати іншомовні фільми та серіали, приймати участь в їх обговоренні у чатах та коментарях, вступати в дискусії чи ділитися враженнями з іноземцями, або й навіть розмовляти з ними у відео-чатах та по телефону. Сучасні можливості безмежні і лише зростають з кожним днем. А як ми знаємо, розмовна практика – це двигун вивчення лексики та мови в цілому.

Висновки та перспективи подальших розвідок напряму. Вокабулярна складова, без сумніву, є чи не найважливішою при вивченні іноземних мов. Хороший лексичний запас дає

можливість вільно висловлювати думки та добре розуміти інших, а відтак його вивчення ніколи не втратить актуальності. Як показує практика та аналіз досліджень, використання комбінаторних та індивідуально-спрямованих методик запам'ятовування є найбільш ефективним при вивченні мови. Більш того, чим різноманітнішими, яскравішими та цікавішими будуть способи вивчення, тим більша вірогідність ефективності закарбування вивченого саме у довгостроковій пам'яті.

Відтак, формування комунікативної компетенції в рамках особистісно-орієнтовного підходу в навчанні потребує постійного вивчення новітніх способів вивчення лексики та їх поєднання для покращення продуктивності успішності в освітньому процесі.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Гич Г. М. Сторітелінг як інноваційна методика формування мовної компетентності. *Науковий вісник Миколаївського університету ім. В. О. Сухомлинського*. 2015. № 4. С. 188-192.
2. Бьюзен Т., Бьюзен Б. Супермислення. Мінськ: Попуррі, 2006. 279 с.
3. Смоліна С. В. Методика формування іншомовної лексичної компетенції. *Іноземні мови*. 2010. №4. С. 16-23.
4. Saifelnasr Y., Poyraz V., Yousef Mamdouh. The Science of Memory. Academia.edu – Share research, 2020. URL: https://www.academia.edu/44355399/The_Science_of_Memory
5. Бухбіндер В. А. Основи методики викладання іноземних мов. Київ: Вища школа, 1986. 160 с.
6. Буданова Л. Г., Журкіна С. В., Коляда І. В. Методи та прийоми вивчення англійської лексики. Харків : НФаУ, 2020. 31 с.

REFERENCES

1. Hych, H. M. (2015). Storitelning yak innovatsiyna metodyka formuvannya movnoi kompetentnosti [Storytelling as an innovative method of communicative competence formation]. *Naukovyi visnyk Mykolayivskoho universytetu im. V. O. Suhomlynskoho*. № 4. S. 188-192. [in Ukrainian]
2. Biuzen, T., Biuzen, B. (2006). *Spermyslennia* [Superthinking]. Minsk: Popurri. 279 s. [in Ukrainian]
3. Smolina, S. V. (2010). *Metodyka formuvannya inshomovnoi leksychnoi kompetentsii* [Methodology of foreign lexical competence formation]. *Inozemni movy*. №4. S. 16-23. [in Ukrainian]
4. Saifelnasr, Y., Poyraz, V., Yousef Mamdouh (2020). The Science of Memory. Academia.edu – Share research. URL: https://www.academia.edu/44355399/The_Science_of_Memory [in English]
5. Buhbinder, V. A. (1986). *Osnovy metodyky vykladannia inozemnykh mov* [The basics of foreign languages teaching methodology]. Kyiv: Vyshcha shkola. 160 s. [in Ukrainian]
6. Budanova, L. H., Zhurkina, S. V., Koliada, I. V. (2020). *Metody ta priyomy vyvchennia angliyskoi leksyky* [Methods and techniques of learning English vocabulary]. Kharkiv : NFaU. 31 s. [in Ukrainian]

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

РОМАШИНА Зоряна – викладач кафедри лінгвопедагогічного забезпечення професійної діяльності Воєнної академії імені Євгенія Березняка.

Наукові інтереси: інноваційні методи навчання у вищій школі.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

ROMASHYNA Zoriana – Teacher of the Linguistic and Pedagogical Support Department of Yevheniy Berezniak Military Academy.

Scientific interests: innovative teaching methods in higher education.

Стаття надійшла до редакції 26.02.2025 р.

Стаття прийнята до друку 12.03.2025 р.

УДК 378.6:355:016:81:091.3:004(477)
DOI: 10.36550/2415-7988-2025-1-218-225-229

РОМАШКО Ольга –

аспірант кафедри загальної педагогіки

та педагогіки вищої школи

Львівського національного університету імені Івана Франка,

викладач кафедри іноземних мов

Національної академії сухопутних військ

імені Гетьмана Петра Сагайдачного

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3214-7675>

e-mail: oljaromashko@gmail.com

ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС ВВНЗ У ПРОЦЕСІ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ ДЛЯ КУРСАНТІВ НЕМОВНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Розглянуто особливості впровадження стратегій інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) в освітній процес вищих військових навчальних закладів у процесі викладання іноземної мови. Визначено актуальні засади викладання іноземної (англійської) мови для курсантів немовних спеціальностей у контексті розуміння їх іншомовної підготовки як невід'ємної складової системи загальної підготовки військовослужбовців. Розглянуто питання інтеграції ІКТ у навчальний процес, що формує якісно нову форму безперервної освіти, основою якої стає цілеспрямована самоосвітня діяльність.

У процесі організації дослідження було опитано 57 викладачів іноземної мови з трьох ВВНЗ. Обґрунтовано, що необхідною умовою застосування ІКТ є врахування військової специфіки освітнього процесу, підвищення мотивації, надання доступу до сучасних навчальних матеріалів, забезпечення комплексного підходу до інформаційно-методичного супроводу та методичної підтримки освітнього процесу тощо. Визначено актуальні стратегії викладання іноземної (англійської) мови для курсантів немовних спеціальностей у вищих військових навчальних закладах України у контексті розвитку інформаційно-комунікативних технологій, які охоплюють посилення мотивації, доступ до сучасних навчальних матеріалів, цілісну систему інформаційно-